

цивільного контролю, вона у той же час є й об'єктом цього ж контролю, а її дії та рішення у сфері правоохоронної діяльності – його предметом.

Список використаної літератури:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Словник української мови : в 11-ти т. – Т. 3 / за ред. Г.М. Гнатюк, Т.К. Черторизької. – К., 1972.
3. *Іванченко А.О.* Тлумачний словник української мови / А.О. Іванченко. – Х., 2002.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь, 2005.
5. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М., 2001.
6. Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М., 1983.
7. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19.06.2003 № 975-IV // ВВР України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.
8. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // ВВР України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
9. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ // ВВР України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
10. Теория государства и права : учеб. для вузов / под ред. проф. В.М. Корельского и проф. В.Д. Первалова. – 2-е изд., изм. и доп. – М., 2002.
11. Загальна теорія держави і права : навч. посібник / під ред. Копейчикова В.В. – К., 2000.
12. Теория государства и права : учебник / под ред. В.К. Бабаева. – М., 2003.
13. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник / под ред. проф. А.М. Бандурки. – Х., 1999.
14. *Гель А.П.* Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.П. Гель, Г.С. Семаков, С.П. Кондракова. – К., 2004.
15. Організація судових та правоохоронних органів / за ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сібільової, О.М. Толочка. – Х., 2000.
16. *Мельник К.Ю.* Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія / К.Ю. Мельник. – Х., 2009.
17. *Мельник М.І.* Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – К., 2001.
18. *Дяченко В.І.* Система правоохоронних органів : навч. посіб. / В.І. Дяченко. – К., 2003.
19. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-ХІІ // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
20. *Шумський П.В.* Прокуратура України : навч. посіб. для студентів юрид. вузів та факультетів. – К., 1998.
21. Правознавство / за ред В.В. Копейчикова, А.М. Колодія. – К., 2006.
22. Правознавство / за заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. – К., 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/1951.

Надійшла до редакції 24.12.2012

ФУРМАН І.Г., здобувач

(Інститут права ім. князя Володимира Великого
МАУП)

УДК 351.746.1(477)

**ЗАВДАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИЗМУ**

Розглянуто основні завдання та повноваження Служби безпеки України у сфері запобігання фінансуванню тероризму. Встановлено, що Служба безпеки є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. Виявлено, що діяльність Служби безпеки є непрозорою та, відповідно до своєї компетенції, засекреченою.

Ключові слова: Служба безпеки України, тероризм, державна таємниця, фінансування антидержавних злочинів.

Рассмотрены основные задачи и полномочия Службы безопасности Украины в сфере предотвращения финансирования терроризма. Установлено, что Служба безопасности является главным органом в общегосударственной системе борьбы с террористической деятельностью. Вывявлено, что деятельность Службы безопасности является непрозрачной и,

в рамках своєї компетенції, засекреченої.

Ключевые слова: Служба безпеки України, тероризм, державна таємниця, фінансування антидержавних злочинів.

In the article analyzed the main tasks and powers of the Security Service of Ukraine in the field of prevention of terrorist financing. Established that the Security Service of Ukraine is the main body in the national system of fighting terrorism. Revealed that the activities of the Security Service of Ukraine is not transparent, and subject to their jurisdiction is classified.

Keywords: Security Service of Ukraine, terrorism, state secret, anti-crime funding.

Служба безпеки України – це державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку, підпорядковується Президенту і є підконтрольним Верховній Раді України.

Діяльність СБУ, її органів і працівників базується на принципах законності, поваги прав і гідності особи, позапартійності та відповідальності перед народом України.

Діяльність підрозділів Служби безпеки України є різновидом державної служби. Працівники зазначених підрозділів виконують завдання держави і суспільства, спрямовані на забезпечення особистої безпеки громадян, здійснюють превенцію і припинення злочинів, надають допомогу громадянам і юридичним особам у реалізації їх законних прав та інтересів і т.п. Для успішного виконання цих завдань необхідно не тільки докорінне поліпшення форм і методів діяльності Служби безпеки України, але і якісний підхід до визначення адміністративно-правового статусу її працівників.

Деякі питання вже вивчалися такими вченими, як О.М. Бандурка, О.В. Тюріна, В. Зозуля, О.Ф. Климюк, А.М. Куліш, О.М. Музичук, М.В. Вітрук, Л.Б. Невзлін, В.М. Манохін, В.В. Мальков, В.А. Моїсєєва, В.Г. Пилипчук та ін.

Метою даної статті є дослідження компетенції Служби безпеки України у сфері запобігання тероризму на території України.

Згідно з чинним законодавством правоохоронними органами можна визначити, перш за все, лише Службу безпеки України, Управління державної охорони України та Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Так, їх формально-правовий статус як правоохоронних органів безпосередньо підтверджується у ст. 1 Закону «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 [1], ст. 11 Закону «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 04.03.1998 [2] і ст. 1 Закону «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» від 07.03.2002 [3]. Зазначений статус знаходить своє підтвердження і в компетенції даних правоохоронних органів. Так, на Службу безпеки України покладається «захист державного суверенітету, конституційного ладу, ... законних інтересів держави та прав громадян... А також попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності та інших протиправних дій» [1].

СБУ з перших днів створення надавала першорядного значення боротьбі з тероризмом. У багатьох країнах світу ця проблема вийшла на перший план. Саме завдяки вжитим запобіжним та профілактичним заходам в Україні не було масштабних і серйозних проявів тероризму у класичному розумінні цього поняття.

Служба безпеки України здійснює боротьбу з тероризмом проведенням оперативно-розшукових заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності, серед іншого і міжнародної; збирає інформацію про діяльність іноземних та міжнародних терористичних організацій; проводить у межах визначених чинним законодавством повноважень, виключно з метою отримання упереджувальної інформації у разі загрози вчинення терористичного акту або при проведенні антитерористичної операції, оперативно-технічні пошукові заходи у системах і каналах телекомунікацій, які можуть використовуватися терористами; забезпечує через Антитерористичний центр при Службі безпеки України організацію і проведення антитерористичних заходів, координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом; відповідно до визначеної законодавством України компетенції здійснює досудове слідство у справах про злочини, пов'язані з терористичною діяльністю; ініціює питання накладення на невизначений строк арешту на активи, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них за зверненням

особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних та надзвичайних витрат; забезпечує у взаємодії з розвідувальними органами України безпеку від терористичних посягань установ України за межами її території, їх працівників та членів їх сімей [4].

Якщо у справах про злочини, передбачені ст. 209 Кримінального кодексу України, досудове слідство проводять слідчі прокуратури, органів внутрішніх справ, органів Служби безпеки та податкової міліції, то у справах про злочини, передбачені ст. 258-285 Кримінального кодексу, – лише слідчі органів Служби безпеки України [5].

Отже, Служба безпеки України є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. У разі проведення заходів щодо боротьби з тероризмом і фінансуванням терористичної діяльності Служба безпеки, її органи та працівники мають право:

1) одержувати в установленому законом порядку на письмову вимогу керівника органу або оперативного підрозділу Служби безпеки від митних, фінансових та інших установ, підприємств, організацій (незалежно від форми власності) інформацію і документи про операції, стан рахунків і руху коштів на них за конкретний проміжок часу (з розшифруванням сум, дати призначення та контрагента платежу), вклади, внутрішньо- та зовнішньоекономічні угоди, а також завірені копії документів, на підставі яких було відкрито рахунок конкретної юридичної або фізичної особи. Отримання від банків відомостей, що містять банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом «Про банки і банківську діяльність». Документи та інформація повинні бути подані негайно, а якщо це неможливо – не пізніше як через 10 діб;

2) залучати в установленому законодавством порядку до проведення перевірок, ревізій та експертиз кваліфікованих спеціалістів установ, організацій контрольних і фінансових органів;

3) одержувати в установленому законодавством порядку за письмовими запитами керівника органу або оперативного підрозділу Служби безпеки інформацію з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних, створюваних Верховним Судом, Генеральною прокуратурою, Національним банком, Антимонопольним комітетом, Фондом державного майна, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування України;

4) подавати за матеріалами оперативно-розшукової діяльності до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва, а також, за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України;

5) входити за письмовим розпорядженням керівника органу або оперативного підрозділу Служби безпеки України за службовими посвідченнями на територію, у приміщення, склади та сховища підприємств, організацій і установ (крім іноземних дипломатичних представництв) незалежно від форми власності, на пункти пропуску через державний кордон та митниці, а також у виробничі приміщення громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність;

6) за постановою слідчого та з санкції відповідного прокурора по нагляду за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності, а у невідкладних випадках – з подальшим повідомленням прокурора протягом доби в разі загрози знищення, приховування або втрати предметів чи документів, які можуть бути використані у розкритті та розслідуванні злочинної діяльності, на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, накладати арешт на грошові кошти та інші цінності фізичних та юридичних осіб, вилучати предмети і документи із складанням відповідного акта. Копії акта вручаються громадянину чи представнику підприємства, установи, організації;

7) ініціювати за законом питання накладення на невизначений строк арешту на активи, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюції Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них за зверненням особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних та надзвичайних витрат [4].

При цьому органи і підрозділи Служби безпеки України, які здійснюють боротьбу з тероризмом, мають повноваження органу дізнання [5]. Крім того, спільними наказами визначено форму надання Службою безпеки Держфінмоніторингу України відомостей щодо осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності [6].

Безперечно, важливим кроком у розвитку національної системи запобігання та протидії

фінансуванню тероризму стало доповнення Закону України «Про боротьбу з тероризмом» такими статтями, як 111 «Зупинення фінансових операцій з активами, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, та арешт таких активів» і 112 «Порядок доступу до активів, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН» [7].

У разі виявлення суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом та / або залучені до боротьби з тероризмом, фінансових операцій або будь-яких активів осіб, включених до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, такі суб'єкти невідкладно подають інформацію про виявлені фінансові операції або терористичні активи до Служби безпеки України. Крім того, у разі виникнення необхідності в покритті основних або надзвичайних витрат за рахунок активів, які пов'язані із фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, голова Служби безпеки України або його заступник звертається до Міністерства закордонних справ України з поданням про необхідність отримання доступу до таких активів [8].

Відповідно до ст. 17 Закону «Про Службу безпеки України» Служба безпеки взаємодіє з Управлінням охорони вищих посадових осіб (Управлінням державної охорони), правоохоронними та митними органами України. Разом з тим, на нашу думку, вказане слід розглядати не стільки як певне заперечення правоохоронної сутності Управління державної охорони та митних органів, а скоріше як своєрідний недолік законодавчої техніки, обумовлений застарілістю окремих положень даного Закону. Зокрема, Управління державної охорони серед іншого уповноважується на виконання таких правоохоронних повноважень, як забезпечення безпеки, а також запобігання, виявлення та припинення протиправних посягань на посадових осіб і членів їх сімей.

Для виконання цих та інших завдань, покладених на Службу безпеки у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму, у ст. 183 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено, що провадження у справах про накладення арешту на активи, які пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів і надання доступу до них здійснюється на підставі адміністративного позову Голови Служби безпеки України або його заступника. Такий позов подається до суду першої інстанції за підсудністю, встановленою цим Кодексом, у письмовій формі і має містити: найменування адміністративного суду, найменування, поштову адресу, а також номер засобу зв'язку заявника; підстави звернення з позовом, обставини, що підтверджуються доказами, та вимоги заявника, перелік документів та інших матеріалів, що додаються; підпис уповноваженої особи суб'єкта владних повноважень, що скріплюється печаткою [9].

Значимо, що співпраця Служби безпеки України з іншими уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму здійснюється за двома напрямками – робота в рамках узагальнених матеріалів та інформаційна взаємодія.

Особливістю діяльності СБУ є те, що вона не може бути настільки ж прозорою, наскільки прозорою є діяльність інших органів державної влади. Більшість питань, як правило, не можуть публічно обговорюватися і піддаватися критиці. Оприлюднення інформації, пов'язаної з досягненнями та можливостями спецслужб, може призвести до розкриття їх мети і методів роботи. Звичайно, це суттєво зменшить ефективність їх діяльності.

Щоб виконати поставлені завдання на високому рівні, певні сфери діяльності необхідно залишати в секреті [10, с. 112]. Перш за все, це стосується відомостей про джерела, операції, методи і засоби збору даних, а також анонімність працівників та захист накопиченої спецслужбами інформації. Як відомо, переважна більшість розвідувальної інформації розвідка отримує завдяки людям. Однак якщо спецслужби не зможуть гарантувати захист і конфіденційність в роботі з «джерелами», бажаючих співпрацювати з ними, очевидно, поменшає.

При цьому вся інформація, що стосується спецслужб, має залишатися закритою. У демократичному суспільстві спецслужби «відкривають» населенню номери своїх телефонів, факсів, електронні адреси та адреси своїх приймалень, роблячи крок назустріч людям і підвищую-

чи рівень довіри до себе. Таємницею має бути тільки інформація, поширення якої може завдати шкоди національним інтересам країни. Спеціальні служби не повинні вдаватися до засекречування інформації, щоб приховати власні помилки, недоліки та зловживання.

Отже, роль і місце Служби безпеки України в системі запобігання фінансуванню тероризму обумовлені її винятковими завданнями та функціями як державного правоохоронного органу спеціального призначення, до компетенції якого віднесено боротьбу з тероризмом. Однак проведений аналіз діяльності Служби безпеки у цій сфері свідчить про недостатню ефективність і дієвість вжитих заходів, у тому числі і про низьку результативність запобігання, виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з фінансуванням тероризму.

Список використаної літератури:

1. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 // ВВР. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
2. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 // ВВР України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.
3. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 708.
4. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
5. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 № 2341-III // ВВР. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
6. Про затвердження форми надання Службою безпеки України Державному комітету фінансового моніторингу України відомостей щодо осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності : наказ Державного комітету фінансового моніторингу України, Служби безпеки України від 26 жовтня 2010 р. № 199/546 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 94. – Ст. 3372.
7. *Куліш А.М.* Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України : монографія : у 2-х ч. Ч. 2 / А.М. Куліш. – Суми, 2007.
8. Про внесення змін до Порядку надання та розгляду узагальнених матеріалів : наказ Державного комітету фінансового моніторингу України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України від 10 серпня 2010 р., № 131/595/367/439 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 80. – Ст. 2837.
9. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // ВВР України. – 2005. – № 35-37. – Ст. 446.
10. *Коваль Д.А.* Адміністративне право : курс лекцій / Д. А. Коваль. – К., 1998.

Надійшла до редакції 25.12.2012

ЩЕРБІНА А.О., здобувач
(Запорізький національний університет)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Проведено характеристику правових норм, що визначають напрями та основні правила використання персональних даних правоохоронними органами в межах їх компетенції.

Ключові слова: правові норми, персональні дані, захист персональних даних, обробка персональних даних.

Проведена характеристика правовых норм, определяющих направления и основные правила использования персональных данных правоохранительными органами в пределах их компетенции.

Ключевые слова: правовые нормы, персональные данные, защита персональных данных, обработка персональных данных.

Scientific paper is devoted to the characterization of legal rules that define the directions and the basic rules of personal data by law enforcement authorities within their competence.

З прискоренням тенденцій інформатизації суспільного життя громадян України та діяльності системи державних органів все більшої актуальності набуває забезпечення права громадян на невтручання в їх особисте і сімейне життя, передбачене ст. 32 Конституції [6]. Проте у процесі своєї життєдіяльності громадяни України як члени суспільства повинні передавати державним органам частину персональної інформації про себе для забезпечення виконання їх

